ವಚನಕಾರ್ತಿಯರ ವಚನಗಳಲ್ಲಿ ಪ್ರೇಮದ ಪರಿಕಲ್ಪನೆ

ಪ್ರಕಾಶ*

DOI: https://doi.org/10.5281/zenodo.19415821

ABSTRACT

ಹನ್ನೆರಡನೆಯ ಶತಮಾನದ ವಚನ ಚಳವಳಿಯು ಕೇವಲ ಒಂದು ಧಾರ್ಮಿಕ ಸುಧಾರಣೆಯಲ್ಲ, ಅದು ಕನ್ನಡ ಸಾಹಿತ್ಯ ಮತ್ತು ಸಂಸ್ಕೃತಿಯ ಚರಿತ್ರೆಯಲ್ಲಿ ಅಸ್ತಿತ್ವಕ್ಕೆ ಬಂದ ಒಂದು ಬೃಹತ್ ವೈಚಾರಿಕ ಪಲ್ಲಟ. ಈ ಚಳವಳಿಯು ವ್ಯಕ್ತಿಗತ ಆರಾಧನೆಯನ್ನು ಸಾಮಾಜಿಕ ಸಮಾನತೆಯೊಂದಿಗೆ ಸಮೀಕರಿಸಿದ ರೀತಿ ಅನನ್ಯವಾದುದು. ಈ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ 'ಪ್ರೇಮ' ಎನ್ನುವ ಪರಿಕಲ್ಪನೆಯು ಲೌಕಿಕದ ಸೀಮಿತ ಚೌಕಟ್ಟನ್ನು ಮೀರಿ, ಒಂದು ಕ್ರಾಂತಿಕಾರಿ ಮತ್ತು ಪಾರಮಾರ್ಥಿಕ ಶಕ್ತಿಯಾಗಿ ರೂಪಾಂತರಗೊಂಡಿತು. ವಿಶೇಷವಾಗಿ ವಚನಕಾರ್ತಿಯರ ಅಭಿವ್ಯಕ್ತಿಯಲ್ಲಿ ಪ್ರೇಮವು ಕೇವಲ ಭಾವನಾತ್ಮಕ ಸೆಳೆತವಾಗಿ ಉಳಿಯದೆ, ಸ್ತ್ರೀ ಅಸ್ಮಿತೆಯ ಹುಡುಕಾಟವಾಗಿ ಮತ್ತು ದೈವದೊಂದಿಗಿನ ಸಮನ್ವಯದ ಹಾದಿಯಾಗಿ ಗೋಚರಿಸುತ್ತದೆ.

ಪಂಪಪೂರ್ವ ಮತ್ತು ಪಂಪಯುಗದ ಕಾವ್ಯಗಳಲ್ಲಿ ಪ್ರೇಮವು ಹೆಚ್ಚಾಗಿ ರಾಜಾಶ್ರಯದ, ಶೃಂಗಾರ ಪ್ರಧಾನವಾದ ಮತ್ತು ಪುರುಷಕೇಂದ್ರಿತ ದೃಷ್ಟಿಕೋನದಿಂದ ಚಿತ್ರಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿತ್ತು. ಆದರೆ ಶರಣೆಯರ ವಚನಗಳಲ್ಲಿ ಪ್ರೇಮವು ತನ್ನ ಸ್ವರೂಪವನ್ನು ಬದಲಿಸಿಕೊಂಡು 'ಅನುಭಾವ'ದ (Mysticism) ತಳಹದಿಯ ಮೇಲೆ ನಿಂತಿದೆ. ಇಲ್ಲಿ ಲೌಕಿಕ (Mundane) ಜಗತ್ತಿನ ಕಟ್ಟುಪಾಡುಗಳಿಂದ ವಿಮೋಚನೆ ಪಡೆಯಲು ಪ್ರೇಮವು ಒಂದು ಪ್ರಬಲ ಆಯುಧವಾಗಿದೆ. ಶರಣೆಯರ ಪಾಲಿಗೆ ಪ್ರೇಮವೆಂದರೆ ಅದು ಆತ್ಮ ಮತ್ತು ಪರಮಾತ್ಮನ ನಡುವಿನ ನಿರಂತರ ಸಂವಾದ. ಇದು ಲೌಕಿಕ ವಿವಾಹದ ಸಂಕೋಲೆಗಳನ್ನು ಸಡಿಲಗೊಳಿಸಿ, ಅಲೌಕಿಕದ ಅನಂತತೆಗೆ ತೆರೆದುಕೊಳ್ಳುವ ಪ್ರಕ್ರಿಯೆಯಾಗಿದೆ.

ಈ ಪ್ರಬಂಧವು ವಚನಕಾರ್ತಿಯರ ಪ್ರೇಮವನ್ನು ಹೇಗೆ ಗ್ರಹಿಸಿದರು, ಅದು ಅವರ

* **ಡಾ. ಪ್ರಕಾಶ,** ಸಹಾಯಕ ಪ್ರಾಧ್ಯಾಪಕರು, ದಯಾನಂದ ಸಾಗರ್ ಬಿಸಿನೆಸ್ ಅಕಾಡೆಮಿ, ಬೆಂಗಳೂರು.

ಸಾಮಾಜಿಕ ಸ್ಥಾನಮಾನಗಳನ್ನು ಹೇಗೆ ಮರುನಿರೂಪಿಸಿತು ಮತ್ತು ಅವರ ಆಧ್ಯಾತ್ಮಿಕ ಉನ್ನತಿಗೆ ಹೇಗೆ ಕಾರಣವಾಯಿತು ಎಂಬುದನ್ನು ಈ ಕೆಳಗಿನ ಪ್ರಮುಖ ವಚನಕಾರ್ತಿಯರ ಹಿನ್ನೆಲೆಯಲ್ಲಿ ವಿಶ್ಲೇಷಿಸುತ್ತದೆ: ಅಕ್ಕಮಹಾದೇವಿ, ಮೊಳಿಗೆ ಮಹಾದೇವಿ, ಮುಕ್ತಾಯಕ್ಕ, ಆಯ್ದಕ್ಕಿ ಲಕ್ಕಮ್ಮ, ಸತ್ಯಕ್ಕ, ಗಜೇಶ ಮಸಣಯ್ಯಗಳ ಪುಣ್ಯಸ್ತ್ರೀ ಪ್ರಿಯದೇವಮ್ಮ.

KEYWORDS: ದಾಸೋಹ, ಐಕ್ಯ, ಆಧ್ಯಾತ್ಮ, ಕಾಯಕ, ಅರಿವು, ಆಚಾರ, ವೈರಾಗ್ಯ.

ವಚನ ಸಾಹಿತ್ಯ ಮತ್ತು ಸ್ತ್ರೀ ಸಂವೇದನೆ ವಚನ ಚಳವಳಿಯು ಮಹಿಳೆಗೆ ಕೇವಲ ಅಕ್ಷರ ಜ್ಞಾನವನ್ನಷ್ಟೇ ನೀಡಲಿಲ್ಲ, ಬದಲಾಗಿ ಅವಳಿಗೆ ತನ್ನ ಅಂತರಂಗದ ಅರಿವನ್ನು ಅಭಿವ್ಯಕ್ತಿಸುವ 'ವಾಕ್' ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯವನ್ನು ನೀಡಿತು. ಹನ್ನೆರಡನೆಯ ಶತಮಾನದವರೆಗೆ ಸ್ತ್ರೀಯ ಗುರುತು ಕೇವಲ ಕುಟುಂಬದ ಸದಸ್ಯೆಯಾಗಿ (ಮಗಳು, ಹೆಂಡತಿ, ತಾಯಿ) ಮಾತ್ರ ಸೀಮಿತವಾಗಿತ್ತು. ಆದರೆ ಅನುಭವ ಮಂಟಪದ ಪ್ರಜಾಸತ್ತಾತ್ಮಕ ಪರಿಸರವು ಸ್ತ್ರೀಯನ್ನು ಒಬ್ಬ ಸ್ವತಂತ್ರ ಚಿಂತಕಿಯಾಗಿ, ಶರಣೆಯಾಗಿ ಪ್ರತಿಷ್ಠಾಪಿಸಿತು.

ಸ್ತ್ರೀ ಸಂವೇದನೆಯು ಇಲ್ಲಿ ತನ್ನ ದೇಹದ ಮಿತಿಗಳನ್ನು ದಾಟಿ 'ಲಿಂಗ' ಸ್ವರೂಪಿಯಾಗಲು ಬಯಸುತ್ತದೆ. "ಹೆಣ್ಣು ಹೆಣ್ಣಲ್ಲ, ಗಂಡು ಗಂಡಲ್ಲ" ಎಂಬ ತತ್ವದ ಅಡಿಯಲ್ಲಿ ಶರಣೆಯರು ತಮ್ಮ ಜೈವಿಕ ಅಸ್ಮಿತೆಯನ್ನು ಆಧ್ಯಾತ್ಮಿಕ ಅಸ್ಮಿತೆಯಾಗಿ ಪರಿವರ್ತಿಸಿಕೊಂಡರು. ಈ ಪ್ರಕ್ರಿಯೆಯಲ್ಲಿ ಅವರು ಅನುಭವಿಸಿದ ಸಂಘರ್ಷಗಳು ಅಪಾರ. ಲೌಕಿಕ ಪ್ರೇಮವು ಅಧಿಕಾರ ಮತ್ತು ಆಧಿಪತ್ಯದ ಸಂಕೇತವಾಗಿದ್ದರೆ, ಶರಣೆಯರ ಪ್ರೇಮವು ಶರಣಾಗತಿ ಮತ್ತು ಸಮಾನತೆಯ ಪ್ರತೀಕವಾಗಿತ್ತು. ಅನುಭವ ಮಂಟಪವು ಸ್ತ್ರೀಯರಿಗೆ ಕೇವಲ ಭಕ್ತಿಯ ಮಾರ್ಗವನ್ನಷ್ಟೇ ತೋರಿಸದೆ, ತಾರ್ಕಿಕವಾಗಿ ಧರ್ಮ ಮತ್ತು ಸಮಾಜವನ್ನು ವಿಮರ್ಶಿಸುವ ಶಕ್ತಿಯನ್ನು ನೀಡಿತು. ಇದು ಕನ್ನಡದ ಮೊದಲ ಸ್ತ್ರೀವಾದಿ ಅಲೆಯೆಂದು ವಿದ್ವಾಂಸರು ಗುರುತಿಸುವುದು ಈ ಕಾರಣಕ್ಕಾಗಿಯೇ.

ಅಕ್ಕಮಹಾದೇವಿಯ ವಚನಗಳಲ್ಲಿ ಮಧುರ ಭಕ್ತಿ ಅಕ್ಕಮಹಾದೇವಿಯ ವ್ಯಕ್ತಿತ್ವವು ವಚನ ಸಾಹಿತ್ಯದ ಅತ್ಯಂತ ಸ್ಫೋಟಕ ಮತ್ತು ಕಾವ್ಯಾತ್ಮಕ ಅಭಿವ್ಯಕ್ತಿ. ಆಕೆಯ ಪ್ರೇಮದ ಪರಿಕಲ್ಪನೆಯು 'ಮಧುರ ಭಕ್ತಿ'ಯ ಚೌಕಟ್ಟಿನಲ್ಲಿ ಬರುತ್ತದೆ. ಇಲ್ಲಿ ಭಕ್ತೆಯು ತನ್ನನ್ನು 'ಸತಿ' (ವಧು) ಎಂದೂ, ದೈವವನ್ನು 'ಪತಿ' (ವರ) ಎಂದೂ ಭಾವಿಸುವ 'ಸತಿ–ಪತಿ ಭಾವ'ವು ಶ್ರೇಷ್ಠವಾದುದು. ಆದರೆ ಅಕ್ಕಮಹಾದೇವಿಗೆ ಇದು ಕೇವಲ ಸಾಹಿತ್ಯಿಕ ರೂಪಕವಾಗಿರಲಿಲ್ಲ; ಅದು ಅವಳ ಜೀವನದ ಅಸ್ತಿತ್ವದ ಪ್ರಶ್ನೆಯಾಗಿತ್ತು.

ಕೌಶಿಕನೆಂಬ ರಾಜನ ಲೌಕಿಕ ಪ್ರೇಮವನ್ನು ತಿರಸ್ಕರಿಸುವ ಮೂಲಕ ಅಕ್ಕ ತನ್ನ

ದೈವಿಕ ಪ್ರೇಮದ ಪರಾಕಾಷ್ಠೆಯನ್ನು ಮೆರೆಯುತ್ತಾಳೆ. ಅವಳಿಗೆ ಮಾನವ ಪ್ರೇಮವು ಸಾವು–ನೋವುಗಳಿಂದ ಕೂಡಿದ ನಶ್ವರ ಪ್ರೇಮವಾಗಿ ಕಂಡರೆ, ಚೆನ್ನಮಲ್ಲಿಕಾರ್ಜುನನ ಪ್ರೇಮವು ಶಾಶ್ವತವಾದುದಾಗಿ ಕಂಡಿತು.

ಅಕ್ಕಮಹಾದೇವಿಯ ಪ್ರೇಮದ ವಿವಿಧ ಹಂತಗಳು:

1. ಹಂಬಲ ಮತ್ತು ಅನ್ವೇಷಣೆ: ತನ್ನ ಪ್ರಿಯಕರನನ್ನು ಹುಡುಕುತ್ತಾ ಕಾಡು–ಮೇಡು ಅಲೆಯುವ ಅಕ್ಕನ ಸ್ಥಿತಿಯು ಅತ್ಯಂತ ಆರ್ದ್ರವಾದುದು. ಪ್ರಕೃತಿಯ ಪ್ರತಿಯೊಂದು ಜೀವಿಯೂ ಅವಳಿಗೆ ತನ್ನ ಪ್ರಿಯತಮನ ವಿಳಾಸ ಹೇಳುವ ದೂತರಂತೆ ಭಾಸವಾಗುತ್ತಾರೆ.

ಚಿಲಿಮಿಲಿ ಎಂದು ಓದುವ ಗಿಳಿಗಳಿರಾ
ನೀವು ಕಾಣಿರೆ ನೀವು ಕಾಣಿರೇ
ಸರವೆತ್ತಿ ಪಾಡುವ ಕೋಗಿಲೆಗಳಿರಾ
ನೀವು ಕಾಣಿರೆ ನೀವು ಕಾಣಿರೇ
ಎರಗಿ ಬಂದಾಡುವ ತುಂಬಿಗಳಿರಾ
ನೀವು ಕಾಣಿರೆ ನೀವು ಕಾಣಿರೇ
ಕೊಳನ ತಡಿಯೊಳಾಡುವ ಹಂಸೆಗಳಿರಾ
ನೀವು ಕಾಣಿರೆ ನೀವು ಕಾಣಿರೇ
ಗಿರಿ ಗಹ್ವರದೊಳಗಾಡುವ ನವಿಲುಗಳಿರಾ
ನೀವು ಕಾಣಿರೇ
ನೀವು 'ಕಾಣಿರೇ'. ಚೆನ್ನಮಲ್ಲಿಕಾರ್ಜುನನೆಲ್ಲಿದ್ದಹನೆಂದು ಹೇಳಿರೆ.

(ಅಕ್ಕನ ವಚನಗಳು, ಡಾ. ಎಲ್ ಬಸವರಾಜು ಸಪ್ನ ಬುಕ್ ಹೌಸ್. ಬೆಂಗಳೂರು 2023 ಪು. ಸಂ :84/73)

ಇಲ್ಲಿ ' ಕಾಣಿರೆ' ಎಂಬ ಪ್ರಶ್ನೆಯಲ್ಲಿ ತೀವ್ರವಾದ ವಿರಹ ಮತ್ತು ಕಾಣಲೇಬೇಕೆಂಬ ಹಠ ಎರಡೂ ಇವೆ. ಲೌಕಿಕ ಪ್ರೇಮದಲ್ಲಿರುವ ಅಸೂಯೆ ಅಥವಾ ಮಾಲೀಕತ್ವ ಇಲ್ಲಿಲ್ಲ, ಬದಲಾಗಿ ಇಡೀ ಸೃಷ್ಟಿಯೊಂದಿಗೆ ಬೆರೆತು ತನ್ನ ಪ್ರಿಯಕರನನ್ನು ಅನ್ವೇಷಿಸುವ ವಿಶಾಲತೆಯಿದೆ.

2. ಸಮರ್ಪಣೆ ಮತ್ತು ಲೌಕಿಕ ನಿರಾಕರಣೆ: ಅಕ್ಕಮಹಾದೇವಿಯು ಲೌಕಿಕ ಸುಖಗಳನ್ನು ತುಚ್ಛೀಕರಿಸುವ ಹಂತವಿದು. ಶರೀರವು ಕೇವಲ ಆತ್ಮದ ಹೊದಿಕೆಯೆಂದು ಭಾವಿಸಿದ ಆಕೆ, ದೈವಿಕ ಪ್ರೇಮಕ್ಕಾಗಿ ತನ್ನ ಲೌಕಿಕ ಸಂಕೋಲೆಗಳನ್ನು ಅಷ್ಟೇ ಅಲ್ಲದೆ, ವಸ್ತ್ರಗಳನ್ನೂ ತೊರೆದು ದಿಗಂಬರೆಯಾಗುತ್ತಾಳೆ. ಇದು ಸ್ತ್ರೀ ದೇಹದ ಮೇಲಿನ ಸಮಾಜದ ಹಕ್ಕನ್ನು ನಿರಾಕರಿಸುವ ಕ್ರಾಂತಿಕಾರಿ ನಡೆ.

ಬೆಟ್ಟದ ಮೇಲೊಂದು ಮನೆಯ ಮಾಡಿ, ಮೃಗಗಳಿಗಂಜಿದಡೆಂತಯ್ಯಾ?
ಸಮುದ್ರದ ತಡಿಯಲೊಂದುಮನೆಯ ಮಾಡಿ, ನೊರೆತೆರೆಗಳಿಗಂಜಿದಡೆಂತಯ್ಯಾ?

**ಸಂತೆಯೊಳಗೊಂದು ಮನೆಯ ಮಾಡಿ, ಶಬ್ದಕ್ಕೆನಾಚಿದಡೆಂತಯ್ಯಾ?
ಚೆನ್ನಮಲ್ಲಿಕಾರ್ಜುನದೇವ ಕೇಳಯ್ಯಾ, ಲೋಕದೊಳಗೆ ಹುಟ್ಟಿದ ಬಳಿಕ
ಸ್ತುತಿನಿಂದೆಗಳುಬಂದಡೆ ಮನದಲ್ಲಿ ಕೋಪವ ತಾಳದೆ ಸಮಾಧಾನಿಯಾಗಿರಬೇಕು.**

(ಅಕ್ಕನ ವಚನಗಳು –ಡಾ. ಎಲ್ ಬಸವರಾಜು ಸಪ್ನ ಬುಕ್ ಹೌಸ್. ಬೆಂಗಳೂರು 2023, ಪು.ಸಂ. 97/106)

ಈ ವಚನವು ಪ್ರೇಮವು ಸಮಾಜದ ಟೀಕೆಗಳಿಗೆ ಅತೀತವಾಗಿರಬೇಕು ಎಂಬ ದೃಢತೆಯನ್ನು ತೋರಿಸುತ್ತದೆ.

3. ಐಕ್ಯ ಮತ್ತು ಮಹಾಬಯಲು: ಪ್ರೇಮದ ಅಂತಿಮ ಹಂತವೆಂದರೆ ದೈವದಲ್ಲಿ ಲೀನವಾಗುವುದು. ಇಲ್ಲಿ ದ್ವೈತಭಾವವು ಅಳಿದು ಭಕ್ತ ಮತ್ತು ಭಗವಂತ ಒಬ್ಬರೇ ಆಗುತ್ತಾರೆ.

“ಸತಿಪತಿಗಳೊಂದಾದ ಒನಪು ಸುಖವನೇನೆಂಬೆನಯ್ಯಾ? ಮತಿ ಹರಿದು, ಕೃತಿ ಅಳಿದು, ಶೃತಿ ಅಡಗಿ ನಿಂದಿತ್ತು. ಬೆರಗಿನ ಬೆರಗಾದ ಚೆನ್ನಮಲ್ಲಿಕಾರ್ಜುನಲಿಂಗದಲ್ಲಿ ಬಯಲ ಬಯಲ ಬೆರಸಿದಂತೆ ಆಯಿತ್ತಯ್ಯಾ.” **(ಅಕ್ಕನ ವಚನಗಳು –ಡಾ. ಎಲ್ ಬಸವರಾಜು ಸಪ್ನ ಬುಕ್ ಹೌಸ್. ಬೆಂಗಳೂರು 2023 ಪು : ಪು. ಸಂ :98/106)**

ಇಲ್ಲಿ ಪ್ರೇಮವು ಕೇವಲ ದೈಹಿಕ ಅಥವಾ ಮಾನಸಿಕ ಕ್ರಿಯೆಯಾಗಿ ಉಳಿಯದೆ, ಒಂದು ಆಧ್ಯಾತ್ಮಿಕ ಅನುಭವವಾಗಿ ಪರಿಣಮಿಸಿದೆ. ‘ಬಯಲಲ್ಲಿ ಬಯಲಾದ’ ಈ ಸ್ಥಿತಿಯು ಪ್ರೇಮದ ಪರಮೋನ್ನತ ಶಿಖರ.

4. ಮೊಳಿಗೆ ಮಹಾದೇವಿ ಮತ್ತು ಕ್ರಿಯಾತ್ಮಕ ಪ್ರೇಮ

ಅಕ್ಕಮಹಾದೇವಿಯ ಪ್ರೇಮವು ವೈರಾಗ್ಯ ಮತ್ತು ಏಕಾಂತದ ಹಾದಿಯಲ್ಲಿದ್ದರೆ, ಮೊಳಿಗೆ ಮಹಾದೇವಿಯ ಪ್ರೇಮವು ಗೃಹಸ್ಥ ಜೀವನದ ಒಳಗೇ ಇದ್ದು ಆಧ್ಯಾತ್ಮಿಕ ಎತ್ತರವನ್ನು ತಲುಪುವಂತಹುದು. ಆಕೆಯ ಪ್ರೇಮವು ‘ಕಾಯಕ’ ಮತ್ತು ‘ದಾಸೋಹ’ದ ತತ್ವಗಳೊಂದಿಗೆ ಬೆಸೆದುಕೊಂಡಿದೆ. ಮೊಳಿಗೆ ಮಾರಯ್ಯನವರ ಪತ್ನಿಯಾದ ಮಹಾದೇವಿಯು ತನ್ನ ಪತಿಯನ್ನು ಕೇವಲ ಲೌಕಿಕ ಸಂಗಾತಿಯನ್ನಾಗಿ ನೋಡದೆ, ಲಿಂಗಪಥದ ಸಹಯಾತ್ರಿಯನ್ನಾಗಿ ಕಂಡಳು.

ಮೊಳಿಗೆ ಮಹಾದೇವಿಯ ವಚನಗಳಲ್ಲಿ ಪ್ರೇಮವು ಪರಸ್ಪರ ಗೌರವ ಮತ್ತು ಸತ್ಯದ ಹಾದಿಯಲ್ಲಿ ನಡೆಯುವ ಬದ್ಧತೆಯಾಗಿದೆ. ಆಕೆಯು ತನ್ನ ಪತಿಗೆ ಎಚ್ಚರಿಕೆಯನ್ನು ನೀಡುವಾಗಲೂ ತನ್ನ ಪ್ರೇಮದ ದೃಢತೆಯನ್ನು ತೋರುತ್ತಾಳೆ. ಲೌಕಿಕ ಮೋಹಕ್ಕೆ ಒಳಗಾಗದೆ, ಅರಿವಿನ ಹಾದಿಯಲ್ಲಿ ಸಾಗುವುದೇ ಶ್ರೇಷ್ಠ ಪ್ರೇಮವೆಂಬುದು ಆಕೆಯ ನಿಲುವು.

“ಅರಿವು ಪತಿಯಾಗಿ, ಆಚಾರ ಸತಿಯಾಗಿ, ಬೆರೆವ ಸುಖವ ನೋಡಾ ಇಮ್ಮಡಿ ನಿಃಕಲಂಕ ಮಲ್ಲಿಕಾರ್ಜುನ.”

ಈ ವಚನದಲ್ಲಿ ಆಕೆ 'ಅರಿವು' ಮತ್ತು 'ಆಚಾರ' ಇವೆರಡನ್ನೂ ಸತಿ–ಪತಿಯರನ್ನಾಗಿ ರೂಪಕೀಕರಿಸುತ್ತಾಳೆ. ಅಂದರೆ ಪ್ರೇಮವೆಂಬುದು ಕೇವಲ ಭಾವನೆಗಳ ಸಂಕರವಲ್ಲ, ಅದು ಜ್ಞಾನ ಮತ್ತು ಕ್ರಿಯೆಯ ಸಮನ್ವಯ. ಮೊಳಿಗೆ ಮಹಾದೇವಿಯ ಪ್ರೇಮವು ಹೆಚ್ಚು ಸಾಮಾಜಿಕವಾದುದು ಮತ್ತು ಜವಾಬ್ದಾರಿಯುತವಾದುದು.

ಇತರ ವಚನಕಾರ್ತಿಯರ ದೃಷ್ಟಿಕೋನಗಳು

ವಿವಿಧ ಸಾಮಾಜಿಕ ಹಿನ್ನೆಲೆಯಿಂದ ಬಂದ ಶರಣೆಯರು ಪ್ರೇಮವನ್ನು ತಮ್ಮ ಜೀವನದ ಅನುಭವಕ್ಕೆ ತಕ್ಕಂತೆ ವ್ಯಾಖ್ಯಾನಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಅದನ್ನು ಕೆಳಗಿನ ಕೋಷ್ಟಕದಲ್ಲಿ ವಿಶ್ಲೇಷಿಸಲಾಗಿದೆ:

ವಚನಕಾರ್ತಿಯ ಹೆಸರು	**ಅಂಕಿತ ನಾಮ**	**ಪ್ರೇಮದ ಪ್ರಧಾನ ಅಂಶ**
ಮುಕ್ತಾಯಕ್ಕ	ಅಜಗಣ್ಣ	ಜ್ಞಾನಾಧಾರಿತ ಮತ್ತು ಸೋದರ ಪ್ರೇಮ–ಅಜ್ಞಾನದ ಕತ್ತಲೆಗೆ ಜ್ಞಾನದ ಜ್ಯೋತಿ
ಆಯ್ದಕ್ಕಿ ಲಕ್ಕಮ್ಮ	ಮಾರಯ್ಯಪ್ರಿಯ ಅಮರೇಶ್ವರಲಿಂಗ	ಕಾಯಕನಿಷ್ಠೆ ಮತ್ತು ತೃಪ್ತಿಯ ಪ್ರೇಮ –ಅಕ್ಕಿಯ ಕಾಳು ಮತ್ತು ದಾಸೋಹ
ಸತ್ಯಕ್ಕ	ಶಂಭುಜಕೇಶ್ವರ	ನಿರ್ಮಲವಾದ ನಿಷ್ಠೆ ಮತ್ತು ಏಕಪತ್ನಿತ್ವದ ಭಕ್ತಿ–ಮರುಳಿನ ಪ್ರೇಮದ ತೀವ್ರತೆ
ನೀಲಾಂಬಿಕೆ	ಸಂಗನಬಸವಣ್ಣ	ಸಮರ್ಪಣೆ ಮತ್ತು ದಾಸೋಹದ ಸಮನ್ವಯ–ಸಾಗರಕ್ಕೆ ಸೇರುವ ನದಿ

ಮುಕ್ತಾಯಕ್ಕನ ಪ್ರೇಮವು ಅತ್ಯಂತ ಬೌದ್ಧಿಕವಾದುದು. ಆಕೆ ತನ್ನ ಅಣ್ಣ ಅಜಗಣ್ಣನ ನಿಧನದ ನಂತರ ವ್ಯಕ್ತಪಡಿಸುವ ದುಃಖವು ಕೇವಲ ಲೌಕಿಕವಲ್ಲ, ಅದು ಜ್ಞಾನದ ನಷ್ಟದ ಆತಂಕ. ಅಲ್ಲಮಪ್ರಭುವಿನೊಂದಿಗೆ ಆಕೆ ನಡೆಸುವ ಚರ್ಚೆಗಳಲ್ಲಿ ಪ್ರೇಮವು ತತ್ವದ ಹಾದಿಯಾಗಿ ಮಾರ್ಪಡುತ್ತದೆ. "ಕಣ್ಣೊಳಗಣ ಪ್ರಕಾಶವು ಕಣ್ಣ ಕಾಣಬಾರದು" ಎಂಬಂತೆ, ಪ್ರೇಮವು ಅನುಭವದ ವಸ್ತುವೇ ಹೊರತು ಪ್ರದರ್ಶನದ ವಸ್ತುವಲ್ಲ ಎನ್ನುತ್ತಾಳೆ ಮುಕ್ತಾಯಕ್ಕ.

ಆಯ್ದಕ್ಕಿ ಲಕ್ಕಮ್ಮನ ಪ್ರೇಮವು ಅದ್ಭುತವಾದುದು. ತನ್ನ ಪತಿ ಮಾರಯ್ಯನು ಆಸೆಗೆ ಬಿದ್ದು ಹೆಚ್ಚು ಅಕ್ಕಿಯನ್ನು ತಂದಾಗ, ಆಕೆ ಅದನ್ನು ವಿರೋಧಿಸುತ್ತಾಳೆ. ಅವಳ ಪಾಲಿಗೆ ಪ್ರೇಮವೆಂದರೆ ಪತಿಯ ತಪ್ಪುಗಳನ್ನು ಸರಿಪಡಿಸಿ ಆತನನ್ನು ಆಧ್ಯಾತ್ಮಿಕವಾಗಿ ಬೆಳೆಸುವುದು.

ಪ್ರೇಮದ ಸಾಮಾಜಿಕ ಆಯಾಮಗಳು

ವಚನಕಾರರ 'ವಿಶ್ವಪ್ರೇಮ'ವು ಕೇವಲ ವೈಯಕ್ತಿಕ ಭಾವವಾಗಿರದೆ, ಅದು

ಸಾಮಾಜಿಕ ಸಮಾನತೆಯ ಸಿದ್ಧಾಂತವಾಗಿತ್ತು. ಶರಣೆಯರ ವಚನಗಳಲ್ಲಿ ಈ ಪ್ರೇಮವು ಈ ಕೆಳಗಿನ ಮೂರು ಆಯಾಮಗಳಲ್ಲಿ ಕಾರ್ಯನಿರ್ವಹಿಸಿತು:

1. ಜಾತಿ ಮತ್ತು ವರ್ಗ ಸಂಘರ್ಷದ ಶಮನ: ಭಕ್ತಿ ಪ್ರೇಮವು ಜಾತಿ–ಮತದ ಎಲ್ಲೆಗಳನ್ನು ಅಳಿಸಿಹಾಕಿತು. ''ದೇವನೊಬ್ಬ ನಾಮ ಹಲವು'' ಎಂಬ ತತ್ವವು ಮನುಷ್ಯ ಪ್ರೇಮಕ್ಕೆ ನಾಂದಿಯಾಯಿತು. ಕೆಳಜಾತಿಯ ಶರಣೆಯರು ಸಮಾಜದ ಮೇಲ್ವರ್ಗದ ಶರಣೆಯರೊಂದಿಗೆ ಸಮಾನವಾಗಿ ಅನುಭವ ಮಂಟಪದಲ್ಲಿ ಕುಳಿತು ಚರ್ಚಿಸುವುದು ಪ್ರೇಮದ ಸಾಮಾಜಿಕ ಜಯವಾಗಿತ್ತು.

2. ಲಿಂಗ ಸಮಾನತೆಯ ಪ್ರತಿಷ್ಠಾಪನೆ: ಸ್ತ್ರೀಯನ್ನು ಕೇವಲ 'ಮಾಯೆ' ಎಂದು ಕರೆಯುತ್ತಿದ್ದ ಪುರುಷಾಹಂಕಾರದ ಸಮಾಜಕ್ಕೆ ಶರಣೆಯರು ಪ್ರೇಮದ ಮೂಲಕವೇ ಉತ್ತರ ನೀಡಿದರು. ''ಮಾಯೆಯು ಹೊರಗಿಲ್ಲ, ಅದು ಅಂತರಂಗದ ಮೋಹದಲ್ಲಿದೆ'' ಎಂದು ಹೇಳುವ ಮೂಲಕ ಸ್ತ್ರೀ–ಪುರುಷ ಇಬ್ಬರಿಗೂ ಮೋಹದ ಸಂಕೋಲೆಗಳಿಂದ ಬಿಡುಗಡೆ ಹೊಂದುವ ದಾರಿಯನ್ನು ತೋರಿದರು.

3. ದಯೆ ಮತ್ತು ಅಹಿಂಸೆ: ''ದಯವಿಲ್ಲದ ಧರ್ಮವದೇವುದಯ್ಯಾ?'' ಎಂಬ ಮೂಲತತ್ವವು ಸಕಲ ಜೀವರಾಶಿಗಳ ಮೇಲಿನ ಪ್ರೇಮವನ್ನು ಸಾರಿತು. ಇದು ಸಮಾಜದಲ್ಲಿ ಶೋಷಣೆಯ ವಿರುದ್ಧ ಧ್ವನಿಯೆತ್ತಲು ಪ್ರೇರಣೆ ನೀಡಿತು.

ಮಧುರ ಭಕ್ತಿ ಮತ್ತು ಆಧುನಿಕ ಸ್ತ್ರೀವಾದಿ ಚಿಂತನೆ ಆಧುನಿಕ ಸ್ತ್ರೀವಾದಿ ನೆಲೆಗಟ್ಟಿನಲ್ಲಿ ವಚನಕಾರ್ತಿಯರ ಪ್ರೇಮವನ್ನು ವಿಶ್ಲೇಷಿಸಿದಾಗ ನಮಗೆ 'ಸ್ವಾಯತ್ತತೆ' ಮತ್ತು 'ಅಸ್ಮಿತೆ'ಯ ಹೊಸ ಮಗ್ಗಲುಗಳು ಪರಿಚಯವಾಗುತ್ತವೆ. ಅಕ್ಕಮಹಾದೇವಿ ಚೆನ್ನಮಲ್ಲಿಕಾರ್ಜುನನೊಂದಿಗೆ ಸತಿ–ಪತಿ ಭಾವವನ್ನು ಹೊಂದಿದ್ದು ಪಿತೃಪ್ರಧಾನ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯ ಸಬಲೀಕರಣವೇ ಎಂಬ ಪ್ರಶ್ನೆ ಮೂಡುವುದು ಸಹಜ. ಆದರೆ ಇಲ್ಲಿ ದೈವವು ಯಾವುದೇ ಪುರುಷಾಹಂಕಾರದ ಗುಣಗಳನ್ನು ಹೊಂದಿಲ್ಲ. ಅದು ದಯೆ ಮತ್ತು ಜ್ಞಾನದ ಸಾಗರ. ಆದ್ದರಿಂದ ದೈವದೊಂದಿಗೆ ಮಿಲನವೆಂದರೆ ತನ್ನನ್ನು ತಾನು ಕಂಡುಕೊಳ್ಳುವುದು ಎಂದೇ ಅರ್ಥ.

ಶರಣೆಯರು ತಮ್ಮ ದೇಹವನ್ನು ಭೋಗದ ವಸ್ತುವಾಗಿ ನೋಡುವ ಲೌಕಿಕ ದೃಷ್ಟಿಕೋನವನ್ನು ಸಾರಾಸಗಟಾಗಿ ತಳ್ಳಿಹಾಕಿದರು. ಅಕ್ಕನ ದಿಗಂಬರತ್ವವು 'ದೇಹದ ರಾಜಕಾರಣ'ಕ್ಕೆ ನೀಡಿದ ಬಲವಾದ ಏಟು. ವಚನಕಾರ್ತಿಯರು ಪ್ರೇಮದ ಹೆಸರಿನಲ್ಲಿ ದಾಸ್ಯವನ್ನು ಒಪ್ಪಿಕೊಳ್ಳಲಿಲ್ಲ; ಬದಲಾಗಿ ಪ್ರೇಮದ ಹೆಸರಿನಲ್ಲಿ ಮುಕ್ತಿಯನ್ನು ಪಡೆದರು. ಆಧುನಿಕ ಸ್ತ್ರೀವಾದವು ಪ್ರತಿಪಾದಿಸುವ 'ಸ್ವಂತ ನಿರ್ಧಾರದ ಹಕ್ಕು' ಹನ್ನೆರಡನೆಯ ಶತಮಾನದ ಶರಣೆಯರಲ್ಲಿ ಅತ್ಯಂತ ಪ್ರಬಲವಾಗಿತ್ತು. ಅವರ ಪ್ರೇಮವು ದೌರ್ಬಲ್ಯವಲ್ಲ, ಅದು ಅವರ ತಾಕತ್ತು.

ಇದು ದೃಷ್ಟಿಕೋನದಿಂದಲೂ ಬಹಳ ಮುಖ್ಯ. ಸಮಾಜದ ಶೋಷಿತ

ವರ್ಗದಿಂದ ಬಂದ ಶರಣೆಯರು ಪ್ರೇಮದ ಮೂಲಕ ತಮ್ಮ ಸಂಕಟಗಳನ್ನು ಮತ್ತು ಆಶೋತ್ತರಗಳನ್ನು ದಾಖಲಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಈ ಮೂಲಕ ಅವರು ಕನ್ನಡ ಸಾಹಿತ್ಯಕ್ಕೆ ಒಂದು ಹೊಸ ಕಾವ್ಯಮೀಮಾಂಸೆಯನ್ನು ನೀಡಿದ್ದಾರೆ.

ಉಪಸಂಹಾರ: ಹನ್ನೆರಡನೆಯ ಶತಮಾನದ ವಚನಕಾರ್ತಿಯರ ಪ್ರೇಮದ ಪರಿಕಲ್ಪನೆಯು ಲೌಕಿಕ ಮತ್ತು ಅಲೌಕಿಕಗಳ ನಡುವಿನ ಅದ್ಭುತ ಸಮನ್ವಯ. ಅದು ಅಕ್ಕಮಹಾದೇವಿಯಲ್ಲಿ ಆಧ್ಯಾತ್ಮಿಕ ಹಸಿವಾಗಿ ಕಂಡರೆ, ಮೊಳಿಗೆ ಮಹಾದೇವಿ ಮತ್ತು ಆಯ್ದಕ್ಕಿ ಲಕ್ಕಮ್ಮನವರಲ್ಲಿ ಕಾಯಕದ ನಿಷ್ಠೆಯಾಗಿ ಕಂಡಿದೆ. ಶರಣೆಯರು ಪ್ರೇಮವನ್ನು ಒಂದು ಸಾಧನವಾಗಿ ಬಳಸಿಕೊಂಡು ಸಮಾಜದ ಕಟ್ಟುಪಾಡುಗಳನ್ನು ಮೀರಿ ನಿಂತರು.

ವಚನಕಾರ್ತಿಯರ ದೃಷ್ಟಿಯಲ್ಲಿ ಪ್ರೇಮವೆಂದರೆ ಕೇವಲ ಇನ್ನೊಬ್ಬರನ್ನು ಪ್ರೀತಿಸುವುದಲ್ಲ, ಬದಲಾಗಿ ತನ್ನ ಒಳಗಿರುವ ಅರಿವನ್ನು ಪ್ರೀತಿಸುವುದು. ಈ ಪ್ರೇಮವು ಅಂತಿಮವಾಗಿ ಭಕ್ತನನ್ನು 'ಬಯಲು' ಅಥವಾ ನಿರಾಕಾರ ಪರಶಿವನೊಂದಿಗೆ ಐಕ್ಯಗೊಳಿಸುತ್ತದೆ. ಸಮಕಾಲೀನ ಜಗತ್ತಿನಲ್ಲಿ ಹೆಚ್ಚುತ್ತಿರುವ ಹಿಂಸೆ, ದ್ವೇಷ ಮತ್ತು ಅಸಮಾನತೆಯ ನಡುವೆ ಶರಣೆಯರು ಸಾರಿದ 'ಸಮರಸದ ಪ್ರೇಮ'ವು ನಮಗೆಲ್ಲರಿಗೂ ದಾರಿದೀಪವಾಗಿದೆ. ಹನ್ನೆರಡನೆಯ ಶತಮಾನದ ಈ ಸ್ತ್ರೀ ಧ್ವನಿಗಳು ಇಂದಿಗೂ ಅತ್ಯಂತ ಪ್ರಸ್ತುತ ಮತ್ತು ಪ್ರೇರಣಾದಾಯಕವಾಗಿವೆ.

ಪರಾಮರ್ಶನ ಗ್ರಂಥಗಳು:

1. ಕಲಬುರ್ಗಿ, ಎಂ.ಎಂ. (ಸಂ.), (1993), ಸಮಗ್ರ ವಚನ ಸಂಪುಟಗಳು (15 ಸಂಪುಟಗಳು), ಬೆಂಗಳೂರು: ಕನ್ನಡ ಮತ್ತು ಸಂಸ್ಕೃತಿ ಇಲಾಖೆ.
2. ಚಿದಾನಂದಮೂರ್ತಿ, ಎಂ., (2010), ವಚನ ಸಾಹಿತ್ಯದಲ್ಲಿ ಸ್ತ್ರೀ ಮತ್ತು ಸಮಾಜ, ಬೆಂಗಳೂರು: ಹೇಮಂತ ಸಾಹಿತ್ಯ.
3. ತಿಪ್ಪೇರುದ್ರಸ್ವಾಮಿ, ಎಚ್., (1995), ಕನ್ನಡ ಸಾಹಿತ್ಯ ಚರಿತ್ರೆ, ಮೈಸೂರು: ಮೈಸೂರು ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾನಿಲಯ.
4. ಬರಗೂರು ರಾಮಚಂದ್ರಪ್ಪ, (2015), ವಚನ ಚಳವಳಿ ಮತ್ತು ಸ್ತ್ರೀವಾದ, ಬೆಂಗಳೂರು: ಅಂಕಿತ ಪ್ರಕಾಶನ.
5. ರಂಜನ್, ಆರ್., ಅಕ್ಕಮಹಾದೇವಿ ಮತ್ತು ಅನುಭಾವ ಸಾಹಿತ್ಯ, ಹಂಪಿ: ಪ್ರಸಾರಾಂಗ, ಕನ್ನಡ ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾಲಯ.
6. ರಾಘವೇಂದ್ರ ರಾವ್, ಎಚ್.ಎಸ್., (2008), ವಚನ ವ್ಯಾಖ್ಯಾನದ ನೆಲೆಗಳು, ಬೆಂಗಳೂರು: ಅಭಿನವ ಪ್ರಕಾಶನ.
7. ಶಿವಪ್ರಕಾಶ್, ಎಚ್.ಎಸ್., (2010), I Keep Vigil of the Rudra: The Vachanas, ನವದೆಹಲಿ: ಪೆಂಗ್ವಿನ್ ಬುಕ್ಸ್.
8. ಶಿವಕುಮಾರಸ್ವಾಮಿ, ಎಂ., ಶರಣೆಯರ ಜೀವನ ದರ್ಶನ, ತುಮಕೂರು: ಸಿದ್ಧಗಂಗಾ ಪ್ರಕಾಶನ.
9. ಹಿರೇಮಠ, ಆರ್.ಸಿ., ವಚನ ಸಾಹಿತ್ಯದ ಸಂಶೋಧನೆ ಮತ್ತು ವಿಮರ್ಶೆ, ಧಾರವಾಡ.
10. ಬಸವರಾಜು ಎಲ್., (2023), ಅಕ್ಕನ ವಚನಗಳು, ಬೆಂಗಳೂರು: ಸಪ್ನ ಬುಕ್ ಹೌಸ್.

Funding:

This study was not funded by any grant.

Conflict of interest:

The Authors have no conflict of interest to declare that they are relevant to the content of this article.

About the License:

© The Authors 2024. The text of this article is open access and licensed under a Creative Commons Attribution 4.0 International License.